

Współczesna Czechosłowacja

NA PROGU CZECHOSŁOWACKIEJ PIĘCIOLATKI

Zakończenie planu dwuletniego. Czechosłowacki plan dwuletni spełniony został w roku 1948, tj. w drugim roku planu, w 102,4%. Niemało przyczynił się do tego ostatni miesiąc, w grudniu bowiem gospodarka czechosłowacka wykonała plan w 107,2%, ustalając tym samym miesięczny rekord dotychczasowego wykonania

planu. Prasa podkreśla, że „rozpęd“ ostatniego miesiąca dwulatkę stwarza pomyślne warunki startu dla nowego, pięcioletniego planu gospodarczego, którego inauguracja nastąpiła w dniu 3 stycznia 1949.

Wyniki poszczególnych gałęzi przemysłu czechosłowackiego w 1948 roku przedstawiały się następująco.

Przemysł	Wykonał w roku 1948 plan w % CSR			
	Czechy i Morawy	Słowacja	Czechosłowacja	grudzień
górnicy	100,2	99,5	101,1	100,4
energetyczny	98,0	104,0	98,8	100,7
hutniczy	106,1	106,4	106,1	100,9
żelazny i metalowy	101,0	108,3	101,3	117,7
chemiczny	110,8	114,8	111,7	120,3
szklany	124,0	102,5	121,8	111,3
ceramiczny	100,8	110,5	102,4	121,2
papierniczy	106,3	99,6	103,9	97,3
drzewny	107,6	92,4	102,4	94,9
włókienniczy	96,0	109,7	97,6	96,6
skórzany i gumowy	111,2	110,2	111,0	132,8
Razem przemysł CSR:	102,1	104,9	102,4	107,2
Spółżywczy	97,3	101,4	97,8	107,2 (IV kwartał)

Jednocześnie udało się wyrównać całkowicie bilans handlowy, który na skutek katastrofalnej suszy roku 1947 był zdecydowanie bierny.

W związku z tym i w związku z częściowym zaprowadzeniem w Czechosłowacji wolnego rynku towarowego „Rude Pravo“ stwierdza, że planowana gospodarka demokracji ludowej wykazała swoją wyższość nad gospodarką państw kapitalistycznych,

gdzie coraz bardziej grozi kryzys i gdzie olbrzymie zyski kapitalistów uzyskuje się przez masowe doprowadzanie do nędzy ludu pracującego tych krajów.

Inauguracja planu pięcioletniego. We wszystkich zakładach pracy na terenie Republiki Czechosłowackiej rozpoczęcie pracy w dniu 3 stycznia, pierwszym dniu roboczym czechosło-

wackiego planu pięcioletniego, poprzedzone zostało małymi uroczystościami i odbyło się w podniosłym nastroju. Tak np. w Ostrawie całe miasto tonęło w morzu chorągwi czechosłowackich, sowieckich i związkowych, wystawy ozdobione były symbolami i hasłami pięciolatki, przed bramami zakładów pracy palono ognie sztuczne. Gdzie indziej grały orkiestry robotnicze, w krótkich przemówieniach streszczano zadania planu, śpiewano Pieśń Pracy.

Od pierwszego dnia począł się w zakładach pracy szerzyć ruch dobrowolnego podnoszenia norm. Jednocześnie w szeregu zakładów pracy robotnicy sami obniżyli normy czasowe wykonania określonych zadań o 10—15%. Pod znakiem tego „rozpędu pracy“ upłynął pierwszy tydzień pięciolatki.

Szereg zakładów pracy nadesłał na ręce rządu rezolucje treści np.: „Nowe zarządzenia aprowizacyjne i dystrybucyjne uważamy za nagrodę za nasze wysiłki. Udziałem pracującego ludu staje się rzeczywista sprawiedliwość, gdy sam jedynie korzystać ma z owoców własnej pracy“ (z rezolucji górników sokołowskich). Inne rezolucje dziękują rządowi za nowe zarządzenia w sprawie cen i dystrybucji towarów, które omawiamy niżej.

Pod znakiem pięciolatki rozpoczęły również pracę szkoły. „Pięcioletka i planowanie w szkole — stwierdzają „Lidove Noviny“ — znaczy przede wszystkim uczyć się, ulepszyć postępy i sprawowanie, przyswoić sobie zasady współzawodnictwa socjalistycznego, brać udział w brygadach ochotniczych i w innych przedsięwzięciach, jak np. w zbiorze surowców, czynić to wszystko dobrowolnie i spontanicznie“.

Niektóre pisma codzienne — jak np. „Svobodne Slovo“, dziennik czechosłowackiego stronnictwa socjalistycznego (dawn. socjalistów narodowych) — ozdobiły na stałe swój nagłówek

symbolem pięciolatki. Przedstawia on, jak już wspominaliśmy, cyfrę „5“ na tle koła zębatego, ze skrzyżowanym młotem i sierpem w półkolu cyfry.

Przed IX kongresem partii komunistycznej. Organizacje KSC w zakładach pracy zorganizowały akcję „zobowiązań kongresowych“, przypominającą polską akcję „czynu kongresowego“ przed Kongresem Jedności klasy robotniczej. Zobowiązania te, które zarazem mają uczcić rocznicę zwycięstwa ludu czechosłowackiego w lutym 1948 roku, zmiierzają głównie do dwóch celów: do podniesienia wydajności pracy i obniżenia kosztów produkcji. Jak pisze „Rude Pravo“, zakładowe komórki partyjne dowodzą w ten sposób swojej przywódczej roli, mobilizując do wypełnienia wyznaczonych celów wszystkich komunistów wraz z ogółem. Tak np. w jednej z kopalń rębacze zobowiązali się wykonać plan półroczny do dnia kongresu, tj. do 26 maja, półroczny plan kopalni ma być wykonany, w oparciu o to zobowiązanie, o 9 dni roboczych przed końcem półrocza, tj. do dnia 19 czerwca.

Akcja zobowiązań kongresowych przyniesie gospodarce czechosłowackiej miliony.

Wprowadzenie wolnego rynku. Przed świętami Bożego Narodzenia władze zarządziły zamknięcie wszystkich sklepów prócz spożywczych i aptek, celem dokładnego przeprowadzenia inwentur i stwierdzenia istniejących zapasów towarów. Zaraz po Nowym Roku wprowadzona została w wielkich państwowych domach towarowych wolna sprzedaż szeregu towarów, przede wszystkim artykułów włókienniczych i obuwiu.

Społeczeństwo wykazało ogromne zainteresowanie nowymi możliwościami zakupu. Szereg reportaży z domów towarowych, które znaleźć można we wszystkich dziennikach czecho-

słowackich, stwierdza, że podobnego natłoku kupujących domy te jeszcze nie przeżyły. W drugim dniu sprzedaży natłok był jeszcze większy niż w pierwszym, ponieważ nabywcy zdążyli się już zorientować w możliwościach do nabycia towarach i zmobilizować gotówkę. W wielu punktach sprzedawcy pracownicy nie mogli przerwać pracy w południe.

Obok artykułów włókienniczych i obuwia — przy czym największy zbył znajdowały wśród milionowych obrotów domów towarowych materiały na suknie i ubrania męskie — nabywcy poczynają się coraz bardziej interesować innymi artykułami, jak rowerami, motocyklami, aparatami radiowymi itd.

Niezależnie od wprowadzenia wolnego rynku utrzymane zostały dotychczasowe postanowienia o gospodarce przydziałowej artykułami włókienniczymi i obuwem. Kart odzieżowych i na obuwie nie otrzymają już jednak wszyscy obywatele, ale jedynie niektóre kategorie, obejmujące zresztą znaczną większość ludności. Od przydziału kart odzieżowych i obuwiowych wyłączone są sfery kapitalistyczne, a więc samodzielni przedsiębiorcy w dziedzinie handlu i rzemiosła, dalej wolne zawody oraz rolnicy gospodarujący na obszarze więcej niż 15 hektarów (rozstrzyga faktyczne rozporządzenie ziemią, nie własność). Oprócz artykułów odzieżowych i obuwia na specjalne karty wydawana będzie bielizna pościelowa dla osób uprawnionych do otrzymania kart odzieżowych, przy czym pierwszeństwo mają tutaj dzieci nowonarodzone i nowożeńcy z klasy robotniczej. Ponadto wydawane będą dodatkowe karty punktowe dla matek i niemowląt. Normalna karta odzieżowa ma przy tym 180 punktów, karta niemowlęca 250 punktów, dodatkowa karta z okazji macierzyństwa 100 punktów. Podkreśla się, że towary

wydawane na punkty będą tej samej jakości, co towary w wolnej sprzedaży.

Reorganizacja rynku pociągnęła za sobą zmianę cen. Przykładowo podać można, że np. metr materiału na męski garnitur kosztował dotychczas (na kartę odzieżową) 321 koron, obecnie na kartę kosztuje 488 koron, w wolnej sprzedaży 4160. Koszula popelinowa pierwszy gatunek kosztowała 505 kczs., obecnie 684 i 2 651 kczs., prześcieradło lniane 398, 554, 3 307, męskie buty ręcznie szyte (Battia) 569, 758, 3 559 itd. Stugramowe mydło toaletowe kosztuje 7,50 kczs i 30,40 kczs., kilogram zwykłego mydła: 40, 38 i 810.

Również i w sklepach sprzedających towary przydziałowe zapanował po wydaniu nowych kart w pierwszych tygodniach stycznia ruch ogromny. Najwięcej sprzedawano materiałów na ubrania męską oraz welen damskich i materiałów na płaszcze damskie. Kierownicy domów sprzedaży donoszą za pośrednictwem prasy, że „run“ na sklepy jest zupełnie zbyteczny, gdyż otrzymują one stale nowe zapasy towarów.

W pierwszych dniach stycznia odbyła się konferencja prasowa, na której obecni byli: premier, minister finansów i minister handlu wewnętrznego. Tematem konferencji były nowe zarządzenia w zakresie dystrybucji.

Premier Zapotocky stwierdził, że głównym celem tych zarządzeń jest podniesienie stopy życiowej pracujących; stanowią one dalszy ciąg zarządzeń w sprawie podwyższenia przydziałów żywnościowych. Premier spodziewa się, że pobudzą one zapał do pracy w ramach planu pięcioletniego. Dalszym celem tych zarządzeń jest walka z czarnym rynkiem, którego w powojennych warunkach braku towarów i gospodarki przydziałowej nie można usunąć inaczej jak przez produkowanie coraz większych ilości

towarów na potrzeby ludności. Ponieważ dzisiaj jeszcze państwo nie może wyprodukować tyle, aby zaspokoić potrzeby wszystkich, należy przejąć regulację rynku i zapobiec temu, aby na braku towarów bogacili się ludzie unikający pracy. Dotychczasowe zyski czarnego rynku obrócone zostaną na pożytek ogółu, zwłaszcza, że państwo ma obecnie zwiększone wydatki w związku z wielkim przedsięwzięciem ubezpieczenia narodowego.

Celem oddalonym jest — powiedział premier — przejście do całkowicie wolnego rynku towarowego drogą stopniowej likwidacji gospodarki przydziałowej. Gdyby to jednak uczynić natychmiast, byłaby to krzywda społeczna, gdyż stanowiłoby to uprzywilejowanie warstwy kapitalistycznej, która nie zasłużyła się przy konsolidacji stosunków gospodarczych w państwie.

Uzasadniając wyłączenie zamożniejszych rolników od przydziałów odzieżowych premier zauważył, że przy istniejących cenach i kontyngentach dobry gospodarz może sobie pozwolić na kupowanie na wolnym rynku z zysków, jakie mu przyniesie sprzedaż nadwyżek produkcyjnych gospodarstwa więcej niż 15-hektarowego na wolnym rynku. „Jeśli chodzi o samodzielnych przedsiębiorców, którzy są także wyłączeni z przydziałów niezbędnościowych, nie ukrywamy wcale, że ich upośledzamy — oświadczył premier. — Oni także żadnym ofiar dla republiki nie ponieśli. Dla nich, przeciwnie, powojenny okres niedostatku był okresem koniunktury. Bogacili się. Nie ma tedy racji, aby nie byli upośledzeni.“ Przy tym, jak dodał premier, samodzielni przedsiębiorcy sami najczęściej korzystali z zysków czarnego rynku.

Państwo, jak pisze prasa, zaczęło używać polityki cen i zaopatrzenia jako narzędzia w walce klasowej do uprzywilejowania mas pracujących.

W czasie planu dwuletniego planowało się w Czechosłowacji tylko produkcję, i to nie całą. Obecnie rozpoczyna się okres planowania nie tylko całej produkcji, ale także cen i plac. „Jesteśmy już w postępie gospodarczym tak daleko — stwierdza „Prace“ w artykule wstępnym — że zaczynamy planować dochody i wydatki obywateli. Nic nie może w warunkach, gdy mamy to w rękach, zagrozić stałości naszej waluty, naruszyć gospodarczej mocy całego społeczeństwa, ani też bytu i warunków życia poszczególnych rodzin“.

Państwowy Urząd Planowania. Ustawa, opracowana przez rząd w pierwszej połowie lutego, przewiduje nową organizację planowania w Czechosłowacji. Jako organ centralny dla spraw planowania gospodarczego i koordynacji w zakresie życia gospodarczego powstaje państwowy urząd planowania, na którego czele stać będzie minister jako przewodniczący urzędu. Organem doradczym przewodniczącego — ministra jest centralna komisja planowania, złożona najwyżej z 15 członków. Członkami komisji są zastępcy przewodniczącego mianowani przez prezydenta republiki, przewodniczący słowackiego urzędu planowania oraz osoby mianowane przez rząd spośród czołowych urzędników służby planowania i specjalistów gospodarczych spoza tej służby. Centralna komisja planowania pełni także funkcje państwowej rady statystycznej.

Do zadań państwowego urzędu planowania należy przede wszystkim: przygotowywanie i przedstawianie rządowi projektów planów gospodarczych, śledzenie i kontrolowanie wykonywania tych planów, dbałość o właściwe proporcje w rozroście poszczególnych gałęzi gospodarki narodowej, stwierdzanie istniejących niewykorzystanych rezerw i zdolności

produkcyjnych i opracowywanie w związku z tym celowych zarządzeń tytułem wniosku; nadawanie kierunku i kierowanie wszystkimi odcinkami służby planowania, wraz ze statystyką i kalkulacją przedsiębiorstw w zakresie metod i techniki planowania, stała obserwacja rozwoju stosunków gospodarczych i socjalnych w państwie itd.

Jako organ wykonawczy państwowego urzędu planowania w Słowacji powstaje słowacki urząd planowania z siedzibą w Bratysławie.

Organizacja placówek dla spraw ulepszeń gospodarczych. W ciągu planu dwuletniego ułożyli pracownicy przemysłu czechosłowackiego tysiące projektów ulepszeń, za które wypłacono milionowe wynagrodzenia, projekty przyniosły wielomilionowe oszczędności. Obecnie, doceniając znaczenie tych projektów, gospodarka czechosłowacka organizuje specjalnie ich wykorzystywanie.

Projekty ulepszeń podzielono na trzy grupy: do pierwszej należą udoskonalenia techniczne, dzięki którym ulepszą się konstrukcję lub proces techniczny. Nowość projektu ocenia się przy tym w stosunku do zakładu pracy, w którym projekt wniesiono, i nie wymaga się całkowicie nowego pomysłu, jak przy wynalazku. Do drugiej grupy należą projekty racjonalizacyjne, nie zmieniające konstrukcji czy procesu technicznego, ale prowadzące do lepszego wykorzystania istniejących urządzeń i sił ludzkich. Wreszcie do trzeciej grupy zalicza się projekty ulepszeń administracyjnych.

Według nowych wytycznych Centralnej Rady Zw. Zawodowych, wynagrodzenie za projekt ulepszenia uzależnione jest od oszczędności, jakie daje zastosowanie projektu, i osiągnąć może przy projektach racjonalizacyjnych — sumy stu tysięcy koron,

przy udoskonaleniach technicznych — dwustu tysięcy. W przeciwieństwie do przepisów dotychczasowych stanowisko projektodawcy w zakładzie pracy nie będzie brane pod uwagę przy ustalaniu wysokości wynagrodzenia.

Przy zarządach przedsiębiorstw państwowych powstają referaty projektów ulepszeń, których zadaniem będzie wykorzystywanie projektów z jednego zakładu pracy w całym przedsiębiorstwie. Dzięki temu projektodawca będzie otrzymywał wynagrodzenie ze wszystkich zakładów produkcji, które z jego pomysłu będą korzystały. Podobną funkcję w szerszej skali pełnić będą referaty projektów ulepszeń przy dyrekcjach centralnych przemysłu państwowego i ośrodek projektów ulepszeń przy sekretariacie generalnym Rady Gospodarczej.

Wspomniane wynagrodzenia dla projektodawców ulepszeń nabierają szczególnego znaczenia na tle omówionego wyżej wolnego rynku. Podkreśla się, że znaczna część pieniędzy, jaka wpłynęła do kas domów towarowych, pochodziła z owych milionów, wypłaconych już dotychczas za projekty ulepszeń.

Rocznica 25 lutego 1948. Na wniosek ministra spraw wewnętrznych rząd uchwalił w pierwszych dniach lutego ustanowienie „orderu 25 lutego 1948“ dla jednostek i grup, które położyły szczególne zasługi w czasie wielkich wydarzeń lutego ubiegłego roku. Order nadano tylko raz jeden, mianowicie w rocznicę wypadków lutowych 1948 roku. Pierwszy stopień orderu stanowi pięcioramienna czerwona gwiazda ze srebrnymi brzegami, na tle złotych płomieni. Na przedniej stronie jest napis „25 luty 1948“ i dłoń, trzymająca gałąź oliwną i czerwoną chorągiew. Na drugiej stronie znajduje się napis: „Republika Czechosłowacka — wola ludu prawem“.

Drugi stopień stanowi medal srebrny na czerwonej wstążce, trzeci stopień — medal brązowy.

Rocznica 25 lutego 1948 obchodzona była w Czechosłowacji niezwykle uroczysto, tym bardziej, że zbiegała się z dwudziestą rocznicą objęcia przewodnictwa Komunistycznej Partii Czechosłowacji przez obecnego prezydenta republiki Klementa Gottwalda.

Reorganizacja działalności wydawniczej. Na wniosek ministra informacji i oświaty Kopeckiego rząd uchwalił projekt ustawy o wydawaniu i rozpowszechnianiu książek, nut i innych publikacji nieperiodycznych. Ustawa stanowi wypełnienie odpowiedniego postanowienia konstytucji, wedle którego przy zachowaniu wolności nauki i sztuki, ze szczególnym wzięciem pod uwagę ochrony dzieł wartościowych, wydawanie i rozpowszechnianie publikacji nieperiodycznych, a zwłaszcza książek, nut i reprodukcji artystycznych ma podlegać planowanemu kierownictwu.

Projekt ustawy wyłącza od wydawania dzieł literackich i artystycznych element prywatno-kapitalistyczny. Prawo wydawania publikacji nieperiodycznych otrzymują odtąd jedynie organa państwowe, stronnictwa polityczne reprezentowane w Zgromadzeniu Narodowym, jednolita organizacja związków zawodowych, czołowe organizacje i zrzeszenia kulturalne, polityczne i społeczne, przedsiębiorstwa państwowe i komunalne, jak również przedsiębiorstwa uprawnione do prowadzenia handlu zagranicznego i spedycji międzynarodowej, wreszcie spółdzielnie i stowarzyszenia, które wedle statutu mogą rozpowszechniać książki, dzieła muzyczne, plastyczne i fotograficzne.

Jednocześnie ustawa stanowi, kto będzie mógł rozpowszechniać publikacje nieperiodyczne. Zezwoleń na rozpowszechnianie ich udzielać będą

okręgowe rady narodowe, bacząc na miejscowe potrzeby kulturalne i gospodarcze.

Wszelka działalność wydawnicza ma być planowana. Ministerstwo informacji i oświaty ustanawiać ma corocznie plan wydawniczy na rok następny i kierować ma wydawaniem przewidzianych pozycji. Projekt planu przedstawiać będzie ministerstwu centralna rada wydawnicza, stanowiąca kolegium doradce ministerstwa, wyposażone w prawo inicjatywy. W skład rady centralnej wchodzić będzie narodowa rada wydawnicza czeska i narodowa rada wydawnicza słowacka. „Rude Pravo“ stwierdza że „projekt likwiduje anarchię w rozpowszechnianiu książek, nut, reprodukcji artystycznych i innych publikacji nieperiodycznych, panującą w okresie pierwszej republiki, a niezmienną w zasadzie i po roku 1945. Książka czeska i słowacka może się teraz stać mocnym narzędziem budowy nowego ustroju socjalistycznego“.

Centrala teatralna. W połowie lutego odbyła się w Pradze konferencja pracowników teatralnych przy udziale delegatów wszystkich teatrów Czech. Na konferencji powołano do życia Centralę teatralną do spraw artystycznych i gospodarczych teatru, która zarazem będzie centralą teatrów amatorskich. Centrala zajmować się będzie pośrednictwem pomiędzy kierownictwem teatrów i aktorami, jak również oceną zdolności aktorów i innych pracowników teatru, którym wydawać będzie świadectwa uzdolnienia. Centrala ma także przygotowywać warunki dla planowania w dziedzinie teatru, starać się o podniesienie poziomu artystycznego życia teatralnego i o techniczne wyposażenie teatrów. Dalszym jej zadaniem będzie propagowanie teatru wśród mas najszerzych. Centrala będzie

przy tym reprezentowała interesy teatru i pracowników teatralnych w korporacjach i instytucjach, które na mocy konstytucji działają w życiu teatralnym.

Zadania aparatu państwowego w demokracji ludowej. Na powyższy temat wygłosił odczyt minister spraw wewnętrznych Nosek, stwierdzając m. in., że w nowym ustroju trzeba wytworzyć sobie zupełnie nowy pogląd na prawo, państwo i ich stosunek do społeczeństwa, aby rozproszyć chaos, wywołany przez tradycyjne nauki prawne, i wytworzyć zdrowy, ludzki i życiowy stosunek funkcjonariuszów i urzędników do ludu. Przy budowaniu aparatu państwowego w ludowej demokracji czechosłowackiej nie można przede wszystkim dopuścić do żadnego dzielenia władzy, jak do tego dochodziło w dotychczasowych systemach państwowych. Nie da się pogodzić z głębokimi przemianami społecznymi i politycznymi, które przeżyliśmy, abyśmy w dalszym ciągu używali starych organów władzy państwowej i starych przepisów prawnych — stwierdził minister. Także i w urzędowaniu musi być przeprowadzone rozróżnienie między pracującymi a resztkami warstw kapitalistycznych. Urzędnicy czechosłowaccy muszą pierwszorzędnym urzędowaniem wykazać, że aparat państwowy służy robotnikom, rolnikom i pracującej inteligencji. Znajomość zasad nauki marksizmu-leninizmu jest bezwzględnym warunkiem właściwego pojmowania pracy aparatu państwowego w demokracji ludowej i definitywnego uwolnienia funkcjonariusza publicznego od dawniejszych zadań, do których go zmuszał system kapitalistyczny.

Jak oświadczył minister, ministerstwo spraw wewnętrznych pracuje intensywnie nad kodyfikacją czechosłowackiego prawa administracyjnego.

Usuwa się skomplikowane, rozrzucone i nieprzejrzyste normy i na ich miejsce przychodzą ustawy proste i zrozumiałe. Kładzie się nacisk na to, aby nowe prawo wytworzone było przy udziale pracujących i w najściślejszej współpracy z radami narodowymi, co zapewni ludowy charakter ustaw. Głównym zadaniem kodyfikacji jest wytworzenie z aparatu państwowego i porządku prawnego dobrego narzędzia walki klasowej na drodze do socjalizmu, tj. z jednej strony środka wychowania ludu pracującego, z drugiej środka zwalczania jego nieprzyjaciół.

— W toku reorganizacji czechosłowackiego aparatu administracyjnego rząd uchwalił rozporządzenie o terytorialnej organizacji powiatowej w Czechach i na Morawach (powiat — nazwa czeska „okres“). Minister spraw wewnętrznych, omawiając projekt ustawy, stwierdził, że dotychczasowy terytorialny podział na powiaty pochodzi jeszcze z czasów monarchii austriackiej, która znowu przejęła wręcz ustrój feudalny przy likwidacji urzędów patrymonialnych. Skutkiem tego dotychczasowe granice powiatów pokrywały się w wielu wypadkach z granicami dawnych latyfundiów pańskich, niezależnymi od charakteru gospodarczego, społecznego i kulturalnego danego obszaru; granice te przechowały do dziś ślad przypadkowych stosunków majątkowych dawnych panów feudalnych. Podania i prośby o zmianę granic gromadzą się w ministerstwie spraw wewnętrznych już od lat. Obecny ostateczny projekt powstał po długotrwałych i niełatwych rokowaniach lokalnych i jest owocem starannego zbadania wszystkich miejscowych postulatów i interesów ze stanowiska administracji publicznej.

Przy reformie wychodzono z założenia, że administracja publiczna musi zbliżyć się do ludu nie tylko pod

względem kompetencyjnym, tj. przez przesunięcie kompetencji w jak największym stopniu na rady narodowe okręgowe, powiatowe i miejscowe, lecz i pod względem terytorialnym. Granice powiatów muszą być wytyczone tak, aby powiat tworzył jednolitą całość, łatwą do opanowania pod względem administracyjnym i komunikacyjnym, odpowiadającą nie tylko warunkom naturalnym danej okolicy i jej stosunkom gospodarczym i drogowym, ale również społecznemu, kulturalnemu i politycznemu charakterowi ludności.

Za idealny uznano powiat, zamieszkały przez 35 tysięcy osób, mający przy tym 60 do 80 gmin jednowioskowych. Minister podkreślił przy tym, że dotychczas powiatów wielkich pod względem ludnościowym było 17%, obecnie pozostanie ich tylko 7%; zarazem w granicach powierzchni 200 do 700 km² zawarte było dotąd 73% powiatów, obecnie zaś — 88%. Grupa powiatów wielkich pod względem powierzchni zmalała z 20% na 5%.

Podkreślić należy, że zmiany przeprowadzone nowym rozporządzeniem sięgają dość głęboko. Stworzono 35 nowych powiatów, 11 dotychczasowych zlikwidowano, w 4 przypadkach przeniesiono stolicę powiatu. Tylko 5 powiatów w całych Czechach i Morawach ze Śląskiem (Słowacji rozporządzenie nie dotyczy) pozostaje bez zmian, wszystkim pozostałym przesunięto granice.

Referat spraw wewnętrznych okręgowych rad narodowych otrzymał dalsze kompetencje w zakresie spraw rad narodowych niższego stopnia, spraw granic okręgów, zmian granic powiatów i gmin, spraw obywatelstwa państwowego, spraw stanu cywilnego, list wyborczych, współdziałania przy mianowaniu sędziów z ludu itp.

Gottwaldów. Przy okazji uroczystości z racji rocznicy urodzin prezydenta Gottwalda zapadło postanowienie, że jedno z miast Czechosłowacji nazwane zostanie imieniem prezydenta. Wówczas też odwiedziła Hrad praski delegacja pracowników przedsiębiorstwa państwowego „Batia“ w Zlinie, przedstawiając prezydentowi republiki rozległe plany miasta i prosząc o pozwolenie nazwania Zlina Gottwaldowem (Gottvaldov). Prezydent wyraził swoją zgodę, przy czym przemianowanie nastąpić miało z dniem 1 stycznia 1949 roku. Tak też się stało: od 1 stycznia roku bieżącego siedziba wielkich zakładów produkcji obuwia i wyrobów gumowych nazywa się Gottwaldów; same zaś znane zakłady „Bati“ również zmieniły nazwę. Jest to obecnie przedsiębiorstwo państwowe „Švit“ (Svit). W dniu 3 stycznia na placu Armii Czerwonej w Gottwaldowie położono kamień węgielny pod pomnik prezydenta Klementa Gottwalda. Prezydent mianowany został przez robotników gottwaldowskich pierwszym honorowym robotnikiem zakładów „Švit“. Uroczystości związane z przemianowaniem miasta i zakładów i z odsłonięciem kamienia węgielnego pod pomnik zbiegły się w Gottwaldowie z uroczystą inauguracją planu pięcioletniego.

Wyniki poszukiwania ofiar wojny. Ministerstwo opieki społecznej CSR likwiduje swoją służbę poszukiwania ofiar prześladowań hitlerowskich i przekazuje dalsze poszukiwania Czechosłowackiemu Czerwonemu Krzyżowi. Przez czas swego istnienia służba ministerialna otrzymała 103 421 zapytań o zaginionych, z których 70 317 mogło być załatwione pomyślnie.

Fundusz Alojzego Jiraska sięga już sumy dziesięciu milionów koron czeskosłowackich. Specjalna komisja wydawnicza, utworzona w pierwszych

dniach stycznia, przystępuje już do wydawania dzieł Jiraska. Zadania Funduszu nie ograniczają się jednak do tego; dostarczyć ma on środków na wydanie dzieł innych klasyków literatury czeskiej, a mianowicie K. V. Raisa, Antala Staška, Zygmunta Wintera, Jana Nerudy, Vitěslava Halka i innych.

Ofiary na Fundusz Jiraska napływają nie tylko od rozmaitych zrzeszeń, rad narodowych, przedsiębiorstw państwowych, instytucji społecznych itp., ale także od poszczególnych jednostek, robotników, górników, hutników, chłopów i inteligencji pracującej.

W Pradze stanął ma pomnik Jiraska. Podniętę do stworzenia Funduszu Jiraska dał, jak wiadomo, i szereg ofiar zainaugurował prezydent republiki Gottwald.

Stosunki polsko-czechosłowackie. Prasa czechosłowacka, codzienna i periodyczna, poświęca wiele miejsca stosunkom między Polską i Czechosłowacją, zwłaszcza zawartej w drugiej połowie stycznia umowie o pomocy prawnej. Podkreśla się niezwykle i niespotykany dotąd charakter prawnej współpracy obu państw w dążeniu do zbliżenia prawa polskiego i czechosłowackiego, stwierdzając że historia nie daje podobnych przykładów. Omawiano również szereg innych przejawów współpracy, jak stworzenie polskiego ośrodka informacyjnego w Pradze, umowę o ochronie roślin rolniczych, wizytę polskiego ministra poczty inż. Szymanowskiego w

Słowacji, odznaczenie przedstawicieli polskiego ministerstwa sprawiedliwości i sądownictwa wysokimi orderami czechosłowackimj itd. Po powrocie z Warszawy min. Čepička oświadczył, że prace nad wspólną polsko-czechosłowacką kodyfikacją prawa małżeńskiego, rodzinnego i spadkowego ukończone będą w ciągu niewielu tygodni, a prace kodyfikacyjne w zakresie prawa karnego i rzeczowego zapewne do końca roku.

Rozszerzenie współpracy gospodarczej czechosłowacko-sowieckiej. W dniu 4 lutego podpisany został dodatkowy protokół do umowy handlowej czechosłowacko-sowieckiej, przewidujący wymianę towarową w wartości mniej więcej jednego miliarda koron czechosłowackich z każdej strony. Zgodnie z tym protokołem, Czechosłowacja otrzymała z ZSRR metale kolorowe, rudę żelazną, oleje roślinne, łożyska kulkowe oraz rozmaite surowce dla przemysłu włókienniczego i chemicznego. Dostawy czechosłowackie obejmują obuwie, samochody, wyroby szklane i in.

Towarzystwo Brytyjsko-Czechosłowackie powstało w Pradze na miejsce dotychczasowych klubów i instytucji, przyczyniających się do pogłębiania stosunków czechosłowacko-brytyjskich. Zadaniem towarzystwa jest pogłębianie współpracy między ludem pracującym obu krajów.

Andrzej Józef Kamiński